

про велику кровотечу. Їх виявляють на землі, підлозі, білизні або на інших поверхнях, зазвичай у безпосередній близькості від пораненої

частини тіла, найчастіше під головою і навколо плечей. Форма калюжі крові часто є неправильної форми (буває з нерівною поверхнею). З одного боку, її розмір залежить від властивостей і якості середовища, на якому вона утворилася (тверда непоглинаюча поверхня, наприклад бетонна, дерев'яна підлога чи пориста і поглинаюча поверхня, наприклад піщаний ґрунт), а з іншого — від кількості крові, яка витекла з рани. Визначити кількість крові, яка утворила калюжу, дуже складно.

У разі переміщення чи відсутності трупа на місці події калюжі крові часто-густо вказують на місце поранення чи настання смерті. Отже, за результатами дослідження крові можна отримати певну інформацію про обставини вчиненого злочину. Підсумовуючи викладене вище, можна дійти висновку, що криміналістичне дослідження слідів крові має велике значення для розкриття і розслідування тяжких злочинів, тому таким дослідженням у судовій експертизі приділяють підвищену увагу. Повнота дослідження слідів крові багато в чому зумовлена наявністю чіткої співпраці слідчого та судових експертів.

Список використаних джерел

1. Огляд місця події: виявлення та вилучення об'єктів біологічного походження : методичні рекомендації / [авт.-упоряд. Перлін С. І., Шевцов С. О., Косміна Н. М., Іонова В. В.]. — Харків : ФО-П Чальцев О. В., 2009. — 100 с.
2. Марчук А. І. Судова медицина : навч. посіб. / А. І. Марчук. — К. : Генеза, 1997. — 144 с.

ДЕМЕДЮК Марина Сергіївна,
здобувач вищої освіти з курсу ННЕКІ НАВС,
спеціальність «Право»

Науковий керівник:
ВОРОБЕЙ Олена Вячеславівна,
професор кафедри
криміналістичного забезпечення та судових експертиз
ННЕКІ НАВС, к.ю.н., доцент

ІДЕНТИФІКАЦІЯ НЕВСТАНОВЛЕНИХ ОСІБ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ ПРИ ПРОВЕДЕННІ МЕТОДУ НЕКРОДАКТИЛОСКОПІЇ

Ідентифікація невстановлених осіб завжди була однією з ключових проблем криміналістики та судової медицини.[1; 7] Від точності та своєчасності встановлення особи залежить не лише ефективність досудового розслідування, а й реалізація гуманітарних функцій держави, зокрема передача інформації родинам загиблих, ведення обліку потерпілих та належне оформлення юридичних

документів.[13] Проблема ідентифікації набуває особливої гостроти в умовах воєнного стану та масових катастроф, коли класичні методи, такі як використання документів, фотографій чи свідчень, є малоефективними або неможливими.[6; 17] У таких умовах на перший план виходять високотехнологічні методи криміналістичної ідентифікації, серед яких провідними є ДНК-аналіз та некродактилоскопія.[1; 11].

Актуальність цієї теми зумовлена:

По-перше, сучасні воєнні конфлікти та кризові ситуації вимагають швидкого і точного встановлення особи загиблих або потерпілих.[2; 15] Згідно з даними Міністерства охорони здоров'я та ДНДЕКЦ МВС України, за останні три роки у зоні активних бойових дій було виявлено тисячі тіл, значна частина з яких потребувала комплексної ідентифікації за допомогою ДНК та некродактилоскопії[2].

По-друге, інтеграція двох методів підвищує точність та надійність результатів, що має критичне значення для судового розслідування, оскільки помилкова ідентифікація може призвести до серйозних порушень прав людини та ускладнити кримінальний процес.[1; 8].

По-третє, розвиток сучасних технологій, включно з 3D-сканерами, цифровими системами обробки відбитків та штучним інтелектом для автоматичного порівняння даних, дозволяє забезпечити оперативну ідентифікацію в польових умовах, підвищити ефективність роботи експертів та адаптувати процес до нових викликів воєнного часу.[6; 11].

Історично, некродактилоскопія та ДНК-аналіз розвивалися паралельно.[1; 13].

Вперше метод відбитків пальців як засіб ідентифікації був використаний у криміналістиці в кінці XIX століття, а системи ДНК-аналізу почали застосовуватися у судовій практиці наприкінці XX століття.[3; 7] Світова практика показує, що інтеграція обох методів у комплексну систему ідентифікації значно підвищує її ефективність:[1; 14] в період воєнних конфліктів. Експерти за допомогою комбінації ДНК та папілярних відбитків змогли ідентифікувати тисячі загиблих у масових аваріях та терористичних актах, що дозволило організувати гуманітарну допомогу та скласти точні статистичні дані.

ДНК-аналіз як метод ідентифікації осіб ґрунтується на використанні унікальних генетичних ознак людини, які залишаються стабільними навіть після значних ушкоджень тіла або часткового розкладання тканин.[1; 3] Цей метод дозволяє встановити особу з високою точністю, що особливо важливо під час воєнних конфліктів,

природних катастроф, техногенних аварій та масових надзвичайних ситуацій [2; 5].

Некродактилоскопія як криміналістичний метод базується на унікальності папілярних візерунків пальців та стоп, які залишаються стабільними протягом життя людини.[7; 11] В умовах воєнних конфліктів та масових катастроф цей метод дозволяє відновлювати відбитки навіть на пошкоджених, опіках або частково розкладених тканинах.[11] Сучасні технології неродолонії, лючно фізичними, хімічними та цифровими методами, дозволяють не лише отримувати відбитки, а й інтегрувати їх з даними ДНК-аналізу та антропологічних досліджень для комплексної ідентифікації осіб.[6; 11].

Метою роботи є комплексне дослідження методів ідентифікації невстановлених осіб у умовах воєнного стану в Україні, зокрема шляхом застосування некродактилоскопії, виявлення сучасних технологій, проблем і перспектив розвитку цих методів, а також аналіз нормативно-правових аспектів їх застосування [4, 8; 10].

На думку М.Н. Шухніна, до «невпізнаних трупів» слід відносити: трупи, які зазнали суттєвих посмертних змін, що не дозволяє провести їх впізнання (гнильно-змінені, муміфіковані, скелетовані) [11].

За чотири роки війни в Україні загинуло понад 15 172 цивільних осіб, включаючи 766 дітей, та понад 41 378 отримали поранення. Президент України у лютому 2026 році повідомив про 55 000 загиблих воїнів ЗСУ, зазначаючи, що цифра поранених значно вища, точна кількість загиблих на окупованих територіях невідома, в місті Маріуполь загиблих понад 8 000 людей.

Згідно з даними ЦСДІ, загальна кількість жертв (загиблих та поранених) серед українських військових на початок 2026 року може сягати 600 000 осіб.

Сутність та значення некродактилоскопії як криміналістичного методу для ідентифікації невстановлених осіб в умовах воєнного стану в Україні.

Некродактилоскопія — це спеціалізований метод криміналістики, який дозволяє ідентифікувати осіб за папілярними візерунками пальців рук і стоп у випадках смерті або тілесного пошкодження [11]. Цей метод базується на використанні унікальних особливостей шкіряних малюнків, які зберігаються після смерті, навіть за тривалого перебування тіла у складних умовах [7; 11].

Важливість некродактилоскопії полягає в тому, що вона забезпечує оперативну та надійну ідентифікацію, що особливо критично у випадках масової загибелі. Метод дозволяє не лише встановити особу загиблого, а й документувати результати для подальшого використання

у судовому процесі, гуманітарних операціях та роботі правоохоронних органів.

Метод некродактилоскопії ґрунтується на двох основних наукових положеннях:

1. Унікальність папілярних візерунків. Кожна людина має неповторні лінії на пальцях, долонях і стопах. Це робить ідентифікацію за відбитка. І надійною та науково обґрунтованою [7].

2. Стійкість папілярних ліній після смерті. Навіть при тривалому перебуванні тіла у несприятливих умовах (волога, високі температури, механічні uszkodження) папілярні лінії залишаються достатньо чіткими для проведення експертизи [11].

Метод дозволяє проводити:

Пряме порівняння папілярних візерунків з існуючими базами даних [11].

Відновлення візерунків на пошкоджених або частково зруйнованих пальцях [6, 11].

Класифікацію типів папілярних малюнків (дуговий, петльовий, завитковий) для систематизації та порівняння [7].

Методи відновлення гнилісно змінених кистей та отримання відбитків в залежності від типу пізніх трупних змін: [11]

1. Мильно-бензиновий розчин (75% концентрованого мильного розчину, 25% авіаційного бензину);
2. Розчин Ратневського №1, №2 (58% дистильованої води, 12% етилового спирту (96%-го), 10% крижаної оцтової кислоти, 20% пергідролу);
3. Розчин Головіна - MF24 (15г гідрокарбонату натрію, 316мл аміаку (25%-го), 200мл етилового спирту (96%-го), 50мл диметилсульфоксиду, 434мл дистильованої води);
4. Рукавиця смерті та безпосереднє дактилоскопіювання;
5. Розчин Ратневського №2 (58% дистильованої води, 12% етилового спирту (96%-го), 10% крижаної оцтової кислоти, 20% пергідролу);
6. Муміфікування Головіна-Циби;
7. Рентгенконтрастна дактилоскопія Головіна;

Некродактилоскопія є критично важливою для:

1. Швидкої ідентифікації загиблих у воєнних умовах та під час масових катастроф час має вирішальне значення. Метод дозволяє експертам встановити особу протягом декількох годин після виявлення тіла [14, 15].

2. Доповнення до інших методів ідентифікації. Некродактилоскопія часто використовується разом з ДНК-аналізом або антропологічним дослідженням, особливо коли біологічний матеріал

пошкоджено, а ДНК-аналіз неможливий або потребує тривалого часу [1, 2].

3. Підтвердження особи у судових процесах. Відбитки пальців є юридично допустимими доказами, що дозволяє використовувати їх у кримінальних та цивільних провадженнях. Ретельне документування і правильне застосування методики забезпечує високий рівень доказової сили [8, 11].

4. Можливість роботи з базами даних. Сучасні криміналістичні бази даних зберігають мільйони відбитків, що дозволяє швидко порівнювати нові відбитки з існуючими записами та підтверджувати особу навіть у випадках повної відсутності документів [10; 11].

5. Мінімальні вимоги до матеріалу. Для некродактилоскопії потрібні лише збережені шкірні покриви пальців або стоп, що робить метод доступним у польових умовах, коли інші методи (наприклад, ДНК-аналіз) можуть бути обмежені [6].

В умовах сучасної криміналістики та воєнного конфлікту в Україні питання нормативно-правового регулювання некродактилоскопії набуває особливого значення [4; 8; 10], оскільки правильне і законне застосування цього методу ідентифікації осіб безпосередньо впливає на оперативність встановлення особи загиблих, точність судових висновків та дотримання прав людини, зокрема права на гідне ставлення до тіл померлих і захист персональних даних; Правова база для некродактилоскопії формується на основі Кримінального процесуального кодексу України,[8] який визначає порядок проведення судових експертиз, їхню юридичну допустимість, вимоги до оформлення протоколів і висновків, а також порядок залучення експертів і взаємодії з іншими органами досудового розслідування та суду, що забезпечує законність і доказову силу отриманих результатів.

Одночасно з КПК, застосування некродактилоскопії регулюється Законом України «Про Національну поліцію»[10].

Методика ґрунтується на принципах унікальності та стійкості папілярних ліній, які зберігають свої індивідуальні характеристики навіть після значних пошкоджень шкіри, термічних або хімічних впливів, а також часткового розкладання тканин,[11] що дозволяє експертам отримати достовірний відбиток для подальшого порівняння з базами даних дактилоскопії або архівними відбитками родичів.[6; 11].

Суть методики полягає у комплексному підході, який поєднує фізичні, хімічні та цифрові методи.

Цифрові методи передбачають високоточне сканування відбитків 3D-сканером або мікроскопом, подальшу комп'ютерну обробку зображень, корекцію дефектів та реконструкцію повного

малюнка пальця, що дозволяє отримати максимально точний відбиток навіть при значному пошкодженні тканин або частковій відсутності епідермісу, а також поєднання кількох часткових відбитків для формування цілісного образу папілярного малюнка.

Проведене дослідження ідентифікації невстановлених осіб умовах воєнного стану в Україні показало, що комплексне застосування сучасних криміналістичних методів, зокрема некродактилоскопії, є ефективним і необхідним інструментом для вирішення завдань як судової, так і гуманітарної практики. [1; 14].

Некродактилоскопія дозволяє встановити особу навіть у випадках значних ушкоджень тіла або часткового розкладання тканин, забезпечуючи високу точність та юридичну допустимість результатів.

Сучасна криміналістика та судова експертиза в Україні здатні ефективно вирішувати завдання ідентифікації невстановлених осіб за допомогою поєднання високотехнологічних методів, комплексного підходу до нормативного регулювання та впровадження інноваційних технологій.[6; 11] що робить систему ідентифікації надійною, безпечною та відповідною міжнародним стандартам.

Список використаних джерел

1. Степанюк Р. Л. Криміналістичний ДНК-аналіз: стан і перспективи розвитку в Україні. Теорія та практика судової експертизи і криміналістики. 2021. Вип. 3 (25). С.60–80.
2. Степанюк Р. Л. Організаційні засади ДНК-ідентифікації жертв війни в Україні. Вісник ДНДЕКЦ МВС України. 2023. URL - <https://elar.navs.edu.ua/server/api/core/bitstreams/54496de4-10f7-4a38-bc8c-e5017f3a489d/content>.
3. Черняк В. В., Старченко І. І., Филенко Б. М. Геномна дактилоскопія: метод дослідження мінісателітної структури ДНК. Науковий вісник Ужгородського університету. Серія «Право». 2022. Вип. 1. С.112–118.
4. Закон України Про судово-медичну експертну діяльність від 20.05.2014 № 4916 URL- <https://ips.ligazakon.net/document/JG3SK00A>.
5. Глобенко Г. І. Судова експертиза: організаційні та тактичні особливості одержання біологічних зразків для проведення молекулярно-генетичної експертизи. Судова медицина. 2024. № 2. С. 34–39.
6. Литвиненко Д.О. Судова експертиза у військових умовах: методичні аспекти. URL -http://lsej.org.ua/8_2024/100.pdf.
7. Лазебний А. М. Значення дактилоскопії у криміналістиці на сучасному етапі. Ірпінський юридичний часопис. 2022. Вип. 1 (8). С.222–229.
8. Кримінальний процесуальний кодекс України Закон України від квіт. 2012 р. № 4651-VI. URL- <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/465117#Text>.
9. Баулін Ю.В. Особливості кримінально-правового регулювання в Україні під час воєнного стану URL - <https://dspace.onua.edu.ua/server/api/core/bitstreams/65cf7ff0-2c1f-4b4e-bdb8-d2123ee4d1ee/content>.

10. Про Національну поліцію: закон України від 2 лип. 2015 р. № 580-VIII. URL- <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19#Text>.
11. Проведення дактилоскопічних та некродактилоскопічних експертиз: метод.пек. Київ: ДНДЕКЦ МВС України, 2019 URL - <https://ips.ligazakon.net/document/MVS698>.
12. Про захист персональних даних : Закон України від 1 черв. 2010 р. № 2297-VI. URL- <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2297-17#Text>.
13. Наказ МОЗ України від 09.03.2022 № 177/450/46 “Про затвердження Порядку взаємодії між органами та підрозділами Національної поліції України, закладами охорони здоров’я та органами прокуратури України при встановленні факту смерті людини під час воєнного стану на території України” URL- <https://moz.gov.ua/uk/decrees/nakaz-moz-ukraini-vid-09032022--17745046-pro-zatverdzhennja-porjadku-vzaemodii-mizh-organami-ta-pidrozdilami-nacionalnoi-policii-ukraini-zakladami-ohoroni-zdorov%E2%80%99ja-ta-organami-prokuraturi-ukraini-pri-vstanovlenni-faktu-smerti>.
14. Саковський А.А., Атаманчук В.М., Волошин О.Г. «Особливості встановлення загиблих осіб в умовах воєнного стану. Актуальні питання криміналістики за судової експертизи: матер. Міжвід. наук-практ конф. Київ: НАВС 2022 с. 25-30.
15. Пошук загиблих та зниклих безвісти за ДНК під час війни - роз’яснення МОЗ. Головна - Укрінформ. URL- <https://www.ukrinform.ua/rubric-society/3502427-posuk-zagiblih-ta-zniklih-bezvisti-za-dnk-pid-cas-vijni-rozasnenna-moz.html>.
16. Конституція України від 28.06.1996 №254к/96-ВР. URL – <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96%D0%B2%D1%80#Text>.
17. «Про правовий режим воєнного стану»: Закон України від 12.05.2015 №389-VIII. URL – <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/389-19#Text>
18. Участь спеціаліста в огляді місця події. Довідник. Київ: Нац. акад. внутр. справ, 2018. 128 с.

ДЕМЕДІЮК Марина Сергіївна,
здобувач вищої освіти з курсу ННЕКІ НАВС,
спеціальність «Право»

Науковий керівник:
ВОРОБЕЙ Олена Вячеславівна,
професор кафедри
криміналістичного забезпечення та судових експертиз
ННЕКІ НАВС, к.ю.н., доцент

СУДОВО-ГЕНЕТИЧНА (ДНК) ЕКСПЕРТИЗА У ВСТАНОВЛЕННІ ОСІБ ЗАГИБЛИХ ТА БЕЗВІСТИ ЗНИКЛИХ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ: КРИМІНАЛІСТИЧНІ, ПРОЦЕСУАЛЬНІ ТА ОРГАНІЗАЦІЙНІ АСПЕКТИ

В даний час питання судово-медичної та криміналістичної ідентифікації особи невідомих трупів, як і раніше, зберігають своє